

*Diui hieronimi, ex epta ad Alexrū de viris illustribus, super Flauio Iosepho, testimoniū.*

Iosephus Mattathie filius, ex hierosolimis sacerdos, a uespasiano captus, cū Tito filio eius relictus est. Hic rhomā ueniens, septem libros iudaice captiuitatis imperatoribus patri filioq; abstulit, qui et bibliotheca publica traditi sunt. Et ob ingentē gloriā, statuā quoq; meruit Rhomē. Scripsit autē et alios uiginti antiquitātū libros, ab exordio mundi, usq; ad decimū quartū annū Domitiani cesaris, et duos archiorthos. i. conflictus aduersum appionē grammaticū alexandrinū, qui sub Caligula legatus missus ex parte gentiliū, contra philonē etiā librū, uiruparacionē gentis iudaice continentem scripserat. Alius quoq; liber eius qui inscribitur perian tocratos logosmos. i. de potentia dicendi, ualde elegans habetur in quo et machabeorū sunt digesta martiria. Hic in decimo octauo antiquitātū libro, manifestissime consuetudine, ppter magnitudinē signorū, Christū a phariseis interfectū, et Ioannē baptistā uere pphetā fuisse, et ppter interfectionē Iacobi appli, dirūtā hierosolimā. Scripsit autē de dno in hunc modū. Eo tempore fuit Iesus uir sapiens, si in uirū eū oportet dicere, erat em̄ mirabilis pator operū, et doctor eorū qui libenter uerba susceperunt, plurimos quoq; tam de Iudeis q̄ de gentibus, sui habuit sectatores, et credebatur esse Christus. Cūq; inuidia mōrū p̄mptum, cruci eū pilatus addidisset, nihilominus qui eum prius dilexerāt, per se uerauerūt, apparuit enim eis tertia die uiuens. Multa et hec et alia mirabilia, carminibus pphetarū de eo uaticiniis, et usq; hodie Christianorū gens, ab hoc sortita uocabulū.

*non de fecit*

*Ibidem Idem.*

Iustus Tiberiensis, de prouincia galilea, conatus est et ipse iudaicarū rerū historiam texere, et quosdam comentariolos de scripturis componere, sed hunc Iosephus arguit mentari. Constat autē eum eo tempore scripsisse, quo et Iosephus.

*Diui hieronimus* Magno Oratori romano scribens, talia inter cetera infort, Iosephus antiquitātē approbans iudaicū populi, duos libros scripsit contra appionē alexandrinū grammaticū et tanta seculariū p̄fert testimoniū, ut mihi miracula subeat, quō uir hebreus et ab infancā sacris literis eruditus, cunctam graecorū bibliothecā euoluerit.

*De Christo Iesu, uere octauo decimo libro antiquitātū. capto octauo.*

*Decollatione Ioannis baptiste, eo libro. capto quarto decimo.*

*De Iacobo fratre Iesu apostolo, quō lapidatus. Libro uicesimo, capto uicesimo primo.*

*Presagia uel miracula de uespasione 12m. uere ultimo libro, capto. decimo septimo.*

*Diui hieronimus* In Catalogo scriptorū ecclesiasticorū,

Eusebius cesarē palestinē episcopus, in scripturis diuini studio sissimus, et bibliothecē diuine, cum pamphilo martire diligentissimū paruestigator, edidit infinita uolumina. De quibus hec sunt. Euangelicēs apodlogicos libri uiginti, Euangelicās p̄passules libri quindecim, Theophamias libri quinq; ecclesiasticē historie libri decem, Chronicon canonū omnimodam historia, et eorū epitomē. i. breuiariū, Et de euangelicorū diaiphonia. In asaiā libri decem, Et contra porphyriū qui eo tempore scribebat in siliā, ut quidā putat, libri triginta, de quib; ad me uiginti impetrerūt. Topicon librū unū, apologias pro origene libros sex. De uita pamphili libros tres. De martib; alia opuscula. Et in tantū quinquaginta p̄, eruditissimos comentarios, Et multa alia. Floruit maxime sub constantino imperatore et Constantino, Et ob amitiā pamphili martiris, ab eo cognomen sortitus est.

*Diui hieronimus* Ad samachin et Marcella

Laudauit Eusebiū in ecclesiastica historia, in digressione temporū, in descriptione strē turre, et hec ipsa opuscula in latinū uertens, meo lingue hominib; dedit, Num ex eo uariatus sum, quia Eusebius qui hos libros edidit, uariatus est. Ultimi duo libri, ecclesiasticē historie, decimus uidelicet et undecimus, a diuo hieronimo sunt descripti, et decimus Eusebi; liber appensus est, nonne, quia par paruus erat, uide hiero. in prologo.



Josephi historiographi viri clarissimi prologus  
in libros antiquitatum viginti incipit feliciter.

perlinet



Historia describere  
disponentibus  
non unam nec  
eandem video  
eiusdem studiij  
causam si multas  
existere. et ab  
alterutro plu-  
rimum differere.

Nam quidam  
eorum sui honoris pandere volentes ornatum  
et ex hoc gloriæ aucupantes ad partem huius  
discipline accedunt. alij vero illis gratiam referentes  
de quibus ipsam descriptionem esse contigerit. in  
ope eodem ultra virtutem coacti sunt laborare.  
Quidam autem ipsa rei necessitate vim passi sunt  
ut ea quibus interfuerunt cum agerent. scripture  
declaratior colligerent. Multos autem magnitudo  
rei utilium in occulto iacentium inuitavit. ut  
historiam ex his ad utilitatem deberet perferre comem.  
Nam itaque quas preiixi causas. due nouissime  
michi etiam perueniunt. Bellum namque quod inter  
romanos et nos iudeos fuit. et qui actus ei. quique  
finis accesserit. exprimens ipse cognoscens. narra-  
re coactus sum. propter eos qui veritatem in ipsa conscriptione  
corumpunt. Presens autem opus assumpsi. credere  
etiam dignum studium grecis omnibus apparere alio  
appareri. Continebit itaque omnem antiquitatem nostram  
et conuersationis ordinem ex hebraicis litteris interpreta-  
tum. Quod si quidem cum bella describere propositum  
declarare. quod fuerint in initio iudei. et quibus sint  
viri fortunis. et per que legillatores sint eruditi hoc  
quod ad pietatem aliamque virtutis continentiam noscitur  
attingere. et quoniam longis pugnantibus temporibus. in-  
uisti nouissime venerint ad certamina romanorum.  
Sed quoniam ingens erat operis eius ordo. et valde  
plexus in ipso libro diuidens disponensque principia  
atque finem conscriptionis ipsam abbreviare ceptavi.  
Tempore namque precedente scilicet illud quod solet  
accidere grandia cogitantibus. michi quod segnicies  
tarditasque successit tantam arripere materiam. in  
volumen extranee quippe lingue. et a nostra consuetudine  
peregrine. Erant autem qui me historie desiderio pro  
rebus talibus inuitarent. et precipue horum omnium epa-  
phroditus. vir qui vniuersas quidem diligeret disci-  
plinas. maxime autem rerum gestarum cognitione gauderet  
utique cum et ipse magnis rebus. et multimodis

causis interfuisset. et in omnibus mirabilem naturam  
fortitudinem. et immutabilem voluntatem sue  
virtutis ostenderet. Idcirco enim viro semper obediens  
qui utiliter et bene agentium cooperator existeret.  
ne viderer desidia potius quam optato labore gau-  
dere. ad hoc me prius armaui. illud quod super ea  
que iam dicta sunt non transitorie cogitans. quia per  
hec et de nostra prophetia aliquid tradere nostris volui.  
et de grecis si quis eorum scire quod nostra sunt voluerit.  
Comperi siquidem. quod prothomeorum secundus rex  
maxime circa disciplinam et librorum collectionem studium  
habens. in nostra precipue lege opus sue largitatis  
ostendit. et constituta eius festinavit greca voce  
transferrari. Pontifex vero noster eleazarus. nulli virtu-  
te secus. non inuidit. ut predictum regem hac utilitate  
peruaret. cui omnino forsitan restitisset. nisi patrie  
nostrae congrueret. ut nichil bonorum eius transiret  
occultum. Ideoque michi seque ipse conuenire putavi  
ut magnanimitatem quidem pontificis imitaret. et  
ut regie largitati similiter responderet ab eis qui  
doctrinam amatores esse noscunt. Neque enim ille  
omnem descriptionem a translatoribus accepit. quoniam  
ea tantummodo quod legis sunt. huius quod ad explanationem  
missi fuerant alexandriam tradiderunt. cum sint alia  
innumera quod per sacras litteras indicant. utpote  
quoniam milium annorum historia in istis exposita. et  
diuersae quidem in his continentie sunt. multe vero  
ciuitatum fortium. et fortia facta ducum. et muta-  
bilitates conuersationum. quod totum ex ipsa historia  
precipue poterit quilibet agnoscere si ea voluerit  
lectitare. in qua etiam reperit. quod eis qui voluntatem  
prophetiam non sequuntur. et ea quod bene sancita sunt trans-  
cendere non presumunt. omnia ad terminum fidei  
tendentia prospere pagunt. et honoris felicitas  
probetur a deo. quoniam vero recesserint aliqui ab huius  
diligentia veritate. fiunt eis omnia sub inopia. que  
videbantur in habundantia constituta. et in cala-  
mitate importabilem eis vertit. quicquid quasi  
bonum agere festinabant. Ita itaque eos qui lecturi  
sunt hos libros exoro. ut voluntatem suam deo  
submittant. et legillatores nostrum prebent. si naturam  
eius digne considerauit. et semper decentes actus  
virtutis eius exposuit. puram rationem de illo custo-  
dies ab omni que refertur ab alijs epitudine fabularum  
licet ex longitudine temporis. et etate vetustior  
potuisset multam figurarum fallaciam habere licentiam.  
Fuit enim ante annos duo milia. In qua longitudine  
seculi. neque ipsorum deorum generationes poete. nisi forte  
hominum actus aut leges dicere presumperunt. inte-  
gritatem videlicet eorum quod a me descripta sunt. precedens



iosephus qui hec scripsit. Non tamē catulo  
factio ita ut sperauerat accessit. Nā romā quidē  
venit. ionathen ceterosq; vinctos adducens. fi-  
nemq; arbitrabatur esse questionis apud se. ac  
per illum conflatam calumniam. Vespasia-  
nus autē rē suspicatus. veritatem inquirebat.  
cognitoq; non iure accusationem hominibus  
illatam. illos quidem titi studio criminib; sol-  
uit. meritam vero penam in ionathen statuit.  
Prius enī verberatus. viuis exustus ē. Ca-  
tulo autem adhuc quidem propter lenitatem  
principum contigit. ne quid amplius reprehē-  
sionis experiretur. Nō multo autem post. mul-  
tiplici morbo et insanabili correptus. acerbissi-  
me liberatus est. non corporis tantum sustinēs  
cruciatum. sed erat ei maior animi morbus et  
gravior. Terroribus enim expauescebat. et  
crebro videbat sibi instantes ombas eorum  
quos peremerat. et clamabat. Cūq; se tenere  
non posset. exiliebat stratis. tanq̃ tormentis  
et flammis adhibitis. Hoc autē semper mul-  
tum proficiente malo. extisq; ac defluentibus  
intestinis exhaustus. ita mortuus est. nulla re  
alia minus diuine prouidentie factus indicio.  
qm̃ q̃ in nequissimos voluiscat. **Cap. li.**

**S**ic nobis est finis historie. quam promi-  
simus nos cum omī veritate tradituros  
cognoscere cupientibus. quemadmodum hoc  
bellum a romanis gestū est cum iudeis. et qua-  
liter quidem sit expositum. lecturis ut dicant  
relinquatur. De veritate autem dicere con-  
fidenter non pigebit. q̃ eam solum per omnia  
que scripsi habuerint coniecturam.

**Verfus in iosephum belli iudaici.**  
**Iudaicam guerram. gentes. vrbē. sacra. terram**  
**Fine simul tristi pro sanguine perditā cristi.**  
**Iosephus iste meus p̃or exidit auctor hebreus.**

**Iosephi historiographi viri clarissimi. libri**  
**de bello iudaico septem. finiunt feliciter. per. Jo-**  
**hānem schūfeler ciuem Augustensem impressi.**  
**kalendas septembris decimo. Anno vero a ptu**  
**virginis salufifero. Millefimoq̃dringentesimo**  
**septuagesimo. Emptus est iste liber**  
**p̃ septem flor. anno dñi m. ccc.**  
**lxxx. p̃ 10. Laus optimo in aximo Hanem**  
**abbatem.**

Ipsū prius hac nosse certissime, aut rebus gestis inherendo, aut ab scientibus consulendo.  
Quod ego preapue circa annūq; me credo fuisse negotiū. Antiquitarij namq; libros sciti  
dixi. et ex voluminib; sanq; inter pretarij sum, cū essem genere sacerdos et participem  
illarū sapiētiā litterarū. Hystoria vero belli conscripsi, multarū quidē actionū ipse opera-  
tor, plurimarū vero inspector existens, et omnino eorū, que dicta uel gesta sunt, nō ignorās.  
Quomodo ergo nō p̃cax quilibet existimabit eos, qui aduersū me nitūt. de ueritate comedere

**Iosephus Primo libro, Contra Apionē**  
**Grammatici, de functione, librorū**  
**hystorie Iudaici belli. inter cetera**

**S**enq; de bello, quod apud nos corrigū mīper,  
quidam hystorias scribentis ediderunt, dū neq;  
ad ea loca uenerunt, neq; in prima rerū gestarū  
fuerunt. Sed ex auditu quidam pauca componētes,  
impudenter sementis audent. hystorie nomine  
ratiore. Ego uero et ex omni bello, et que  
ibi particulariter gesta sunt, uerā descriptionē  
fieri, dū ipse rebus oīs interfuērim. Aup enim  
apud nos gallileorū eram, donec fuit desende-  
di facultas. Corrigū autē ut caperetur a romanis  
et habentes me Vespasianus et Titus in custodia  
uniuersa sumper inspirere faciebant. Primo  
quidam uinctus, postea uero solutus cum Tito  
ab Alexandria p̃ter obsessionē hierosolimoū  
directus sum. Eo tempore nihil est gestū,  
quod meā posset latere noticiā. Nam cū de  
romanorū exercitū, uniuersa sub diligentiā  
describeret. Et ea que nūciabāt ab hys qm̃  
semeipsos nadebat, ego solus in gressu  
intelligens distinebat. Deinde romē tempus  
uacationis habens. omniā iā negotio p̃parato  
usus aliquib; copiarib; mhi p̃ter eloquētiā  
gratam, rārā aruditiōne exhibui. Tūq;  
mhi securitas affuit ueritatē, ut primos  
omniū imperatores belli, Vespasianū  
et Titum, restes nō expauescere. Primo  
namq; illis obituli libros: et post illos, mhi  
quidā romanorū qui bellis interfuēre, Plū-  
rimis uero miorū eos etiā uenūdanti,  
qui grera sapiā uidebat m̃buri, quorū est  
Iulius argetaus, Herodes hōnestissimū,  
et ipse admirabilis rex gerippa. Ipsi siquidē  
uniuersi testimoniu parhibuere, q̃ ueritatē  
diligens apcolui: nō reprimens forsū aut  
tamen, si quid gestorū per ignorāciā aut per  
gratiā comutauit: aut pretermisi, quidā uero  
prauū hōiēs, meā hystoria sum conati: itaq;  
in stolis adolestiuū p̃posui operari: et  
accusationis inspirare atq; denationis sanctes  
opus, cū oporteat illud fieri, q̃ qd conuēni-  
mitamēz alijs rerū ueraciū traditiōne,  
aut ab scientibus consulendo.



Flavius Iosephus Contra Apionem  
Grammatica Libro 2<sup>o</sup>. De cultu diuinis

Primum quidem de deo est, dicentes,  
Deus habet omnia, perfectus, beatissimus,  
ipsa sibi cunctisq; sufficiens, principium et  
medium et terminus. Inter omnia operibus  
quidem et manibus clarus, et totius rei  
manifestus. Forma uero et magnitudo me  
nobis inenarrabilis. Omnis namq; materies  
comparata ad huius imaginem, licet sit pre-  
ciosa, tamen pro nullo est. Cunctaq; artes  
ad illius imitationis intentum, et praeter artem  
esse cognoscitur, nihil simile neq; uidemus,  
neq; possumus suspicari, neq; conijcere.  
Sanctum est: Videmus eius opera, lunam,  
solem, terram, solem, lunam, flumina, mare,  
animalium nationes, rationes fructuum,  
Hec deus fecit, non manibus neq; laboribus,  
neq; quibusdam indiguit sibi cooperantibus,  
sed ipso uictorie bona repente facta sunt.  
Hunc homines conueniunt uniuersos, si qui  
uolunt cum placare exercitatione uirtutis,  
Modis autem diuine placationis iste sanctis-  
simus est. Vnde templum unius dei, comu-  
ne omnium, communis dei cunctarum. Gra-  
tum namq; semper est, omne qd simile est.  
Hunc placat quidem sacerdotes semper,  
Precedit uero istos, primus sancti generis,  
qui ante alios sacerdotes sacrificauit deo,  
custodiet leges, de dubijs iudicabit, et pu-  
nier lege conuictos. Hunc quisquis non  
obediit supplicio subiacebit. Tanq; qui in ipso  
deo impie gesserit. Hostias imolat, non ad  
crapulam nostram uel ebrietatem attinere res,  
Hec enim non placent deo. Quae res occasio por-  
cui iniuriarum simul et expensarum est.  
Deus autem temperatos ordinarosq; et boni  
generis diligit, et ut precipue sacrificans  
caste uiuamus. In sacrificijs autem pro communis  
salute, primum oportet orare: deinde singuli  
pro semetipsis, qm oēs sorij sumus. Et qui hoc  
conscientia suae uirtutis preponit maxime, deo  
gratissimum est. Supplicatio uero fit ad deum  
uotisq; precibus, non ut bona postulet. Nec enim  
ipse sponte contulit uniuersis, et uino deposuit.  
Sed ut hoc suscipere ualeamus, suscipientesq;  
seruamus, purificationes in sacrificijs, lex  
deceat, et Non erat mihi spaciū plus  
temporis describendi.



**I**ste lib. 10. ex 2. p. 1. mag. in. In fauibus  
absq. aliquo aplice institutionis  
ordine nobis ista p. aperes. **N**ā  
et cū dñs aliquando esurientib.  
in deserto auditorū turbis dixisset  
ad aplos **D**ate eis vos mandu-  
care. **P**hilippus vnus ex aplos  
intelligens eo magis splendescē  
diuine vtutis insignia si mini-  
mū quorūq. mīsterijs explerent.  
non protulit panes aplice recon-  
ditos pere. sed puerulū adesse  
dicat habentē qñq. panes et du-  
os pisces. **Q**ue verēdē exau-  
sans adiecit. sed hec quid sūnt  
ad tantos. **Q**uo magis man-  
gustis opib. et desperatis clari-  
fieret diuina potentia. **S**ciens  
ergo ex illis te quoq. discere disci-  
plinis. recordatus qđ philippū for-  
tassis exemplo ubi pascendi tur-  
bas tempus vidisti puerulū sub-  
rogaueris qui panes quidē qñq.  
duplicatos sicut acceperat adhi-  
beret. **A**d explendū tamē euan-  
gelicū sācramentū pprio labore cap-  
tos adderet ecclā pisciculos duos.  
**A**ggressus sum exequi ut po-  
tū qđ p. ceperas. certus qđ excu-  
sabit impie nre culpas p. cap-  
ientis auctoritas. **S**ciendum  
sane est qđ decim. liber huius  
operis in greco qm̄ p. paratū erat  
in rebus gestis reliqua oīa in  
epō. panagtriciis tractatib. n. l.  
ad sciendā verū cōferentib. occu-  
patus. ommissis q̄ videbant. super-  
flua historie siquid habuit nono  
cōiunximus libeo. et nūpō euse-  
bii narratōis dedimus finem.  
**D**ecimū vō libū ul. vndecimū



nos descripsim⁹ partim et maior  
traditionib⁹ partim ex his que  
nra iam memoria comprehende  
bat et eos velut duos pisciculos  
supra scriptis panibus addidimus  
Quos si tu ul' probaueris ul' bn  
dixeris procto confidam qd suffici  
ent tuis / Continet hoc omne  
opus res in ecclesia gesta a saluato  
ris ascensione et demceps Nostri  
vō duo libelli a tempib⁹ constantini  
post persecutionē usq; ad obitum  
theodosij augusti. Nec continet  
ecclesiastice historie liber primus.  
**Explicit prologus. Inapit ca  
pitula pmi libri ecclesiastice historie**  
**P**refacionē de ditate xpi. j. Quod  
ds et dñs creator om̃i ac dispensa  
tor om̃is ipse sit scdm ea que in  
lege et pphie scripta sūt. ij. De  
tempe natiuitatis xpi scdm carnē  
iij. De iuda galileo et theode. iij.  
De herode qd ex aliemigenis uenit  
ad regnū. v. Quod herodis tempe  
interrupta sit regū successio scdm  
danielis pphie vaticinium. vij.  
De diuersitate gnacōnū a matheo  
et lucā cōscripta et que de his re  
ferunt africanus. vij. De infan  
tū nece apud bethleem et magorū  
pñcia. vij. De cruciatib⁹ hero  
dis ipsius qui necari iussit infan  
tes. viij. De crudelitate hero  
dis quā mortis sue tempe ppetua  
uit. x. De archelai regno post  
herodem. xj. Quod falsa esse  
acta que iudei proferunt ecclā iō  
sephi testimonio ex collacōne tem  
porū conuincant. xij. Quod a pon  
tifice anna usq; ad caphan qua

tior pontifices fuerint et singu  
lis annis administrauerint ponti  
ficatū in quib⁹ p̃dicacō xpi cōple  
ta ē. xij. De baptista iohanne  
testimoniū iosephi et qd afferit  
eū iustū virū fuisse et ob eius  
necem vindictā in iudeos esse p  
pagatam. xij. Testimoniū iō  
sephi de xpo. xv. Narracō de  
abagaro rege. xvj. Exemplū  
eplē abagari ad dñm et dñm ad  
ipm et eorū q cōsequent desy  
rorū lingua trāslata est. xvj.

**Inapit liber primus caplin pmi.**

**S**uccessio  
nes scō  
aplorū  
et q̃a  
q̃ a salua  
tore nō  
ad nos us  
q; decursa sūt queq; et qualia  
in his ecclie statū gesta sūt. q̃  
ecclā insignes viri in locis maxi  
me celeberrimis ecclie p̃fuerūt:  
uel qui singulis quibusq; tempi  
bus seu scribendo seu docendo uer  
bū dei nobilit' astruxerūt. Qui  
q; ecclā ul' quanti uel quando no  
ua contra religionē dogmata p  
ferentes ad profundū erroris stu  
dio contencōnis elapsi false scien  
cie auctores ul' p̃ceptores p̃fessi  
sūt. passim uelut lupi graues  
gregem xpi lacerantes Necnon  
et ea mala que iudeorū gentem  
promisidys quas aduersus salua  
torem moliti sūt vastauerunt.  
Quib⁹ ecclā modis et quotiens

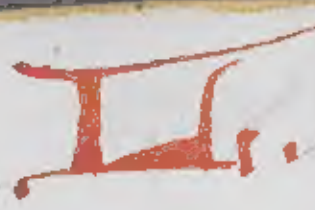


*Si nō se vo  
lebat mīres  
vocari*

appellantibus indulgebant. sed si forte aliquis nrm̄ ul' in ep̄la ul' in sermone eos mīres nōmīasset. increpabāt acri⁹ dicentes. qđ hēc appellatō soli xp̄o debet. qui solus fidelis veritatis est nrm̄. et qui p̄mo genitus est ex mortuis et auctor uite. **P**el ēte illis solis aptū hoc ēē uocabulū qui p̄ bonā confessionē discere de hac uita et pergere meruerūt ad deū. **N**os autē auebant hūiles et egem optamus ut ip̄a saltem in nobis confessio tuta permaneat. in qđ etiā cetos fr̄es cū lacrimis obsecrabāt ut pro eis dñm p̄tarent quo perfectē cōfessionis signaculū martiriū mererent. accipe. **E**t tanta meīs hūilitas erat ut cum rebus ip̄is essent mīres nōis in iactanciā fugerēt. **I**pus gentiles uō cū om̄i fiducia cōsistebant nobilitatē aīe p̄contemptū iniurie et suppliciorū patiā demonstrantes. **E**rat ergo inter fr̄es hūiles. inter persecutores elati. suis mites. aduersariis terribiles. xp̄o subiecti. dyabolo erecti. hūiliabāt se subpotentissima manu dei p̄quā nūc sublimius exaltati sunt. **P**lacabāt om̄is. accusabant neminē. soluebant cūctos. ligabāt nullū. **D**ebat etiā p̄psecutorib⁹ suis. vtentes sermone s̄i stephani p̄mi mīris et dicentis. **D**ñe

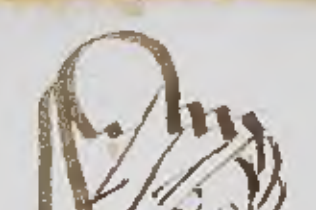
<sup>act. 1.</sup> ne statuas illis hoc peccatū. **A**dversū quos eo uehementiora dyabolus p̄lia conatābat. qđ per nimia caritatē qm̄ habebāt in xp̄o ih̄u. etiā eos qui lapsi fuerant et quos iā se in inanis illa bestia absorbuisset crediderat. cursū uiuos de intermis ei⁹ uiscerib⁹ educebāt. **E**t uelut mīres erga puulos suos. ita erga eos totis p̄fusi miserationū uiscerib⁹ inherebant. om̄pta deo effundentes pro ip̄is fontes ac flumina lacrimarū uita petebant eis adeo et retribuēbat eis. nec sibi quātū iter ducebant eundi addm̄. ul' letam putabant martirij fore coronā. si partē membrorū suorū de eccl̄is captā uelut spolia quedā detentari ad dyabolo p̄miserant. **S**uper oīa autē pacem et ip̄i diligebāt et nobis seruare mandabāt. nec aliā sibi nisi p̄ pacē uia ad martiriū construebāt. cauētes ne ulla p̄ se dissensione fr̄ibus. ne eccl̄ie matri mesatā derelinqueret. sed pacē semper habendā pacē fr̄ib⁹ custodiendā. et caritatē p̄cipue tenendā que ē unitatis et concordie uinculū cōmonebant. **H**ec nō fuit ut opinor a nobis ad edificatōm legencū memorie tradita sunt. que extantiorū uiciorū auidē descendūt p̄pter eos qui tumidi et inflati aduersum



  
cruciabantur. sed totū penē die  
cū alij actus agebant. mecu-  
leis exercebat. si forte aliqui  
ex his iugis penē cōtinuacōe  
appositi firmitate decideret.  
Tanta uō in his crudelitas  
erat. et tantū ab eis omnis  
penitus humanitatis sensus  
aufugerat. ut p̄ea qm̄ om̄e  
corpus ul' tormētis ul' verbi-  
bus fuisset absūptū. trahi  
nudū pedib' rursū iuberet  
ad carcerē. atq; inibi neruo  
pedib' cōdusis. recentibus  
adhuc terga vulnerib' reice-  
rent. insolū testarū fragmen-  
tis subter scātū. Interea q̄  
plurimū usq; ad mortē cōstant  
et fortit' perdurantes. muen-  
torib' scelerū inanit' intenta-  
te crudelitatis pudorē nō mi-  
mū conferebat. Alij uō re-  
cepta corporis sanitate ad  
reparandos denuo agones.  
dispensatores penarū sponte  
p̄uocabat. Quos illi exuber-  
centes rursū ad tormēta re-  
uocare. ip̄a eorū audacia p̄-  
triti capite eos cedi iubebat.  
Iste sūt v̄e in deo p̄hi beati  
m̄ris filee voces quas iūm-  
culis positus. et in carcerē re-  
trusus. cōmisse sibi eadē scri-  
bebat. quib' vna sc̄aī socios  
eos martirū et cōsodetes ce-  
lestiū faceret coronarū.

*De his q̄ gesta sunt apud  
ferigiam caplm̄. xij.*

*Am uō illud qd' apud ferigiam  
gestū est quis audeat p̄terire.*

  
In quo et cōmuniā humanita-  
tis et p̄pria romani regni  
iura violata sūt. urbem qm̄  
dū xpianorū ciuiū. in qua  
cū et p̄pls oīs et honorati  
iuri et curato: ac magistra-  
tus xpianos se eē nō acquies-  
cere. ad sacrificandū faceret.  
circumdari militib' iuberet.  
cunctosq; simil' cū mulierib'  
viros. cū puulis senes. cū  
ciuib' ciuitatē iniecto igni  
concremari. ita ut nullus  
penitus ex illa urbe etiā cū  
opao uolentib' daret' abse-  
deret. et hoc in ciues p̄petra-  
tū ē. qd' in hostes egisse notā  
crudelitatis habuisset. *Vin-*  
*bā hui' numerosiq; martirij*  
*p̄ter ab omni uersa urbe suscep-*  
*ti auctor. et dux extitit vir*  
*p̄ietate et religione atq; oī*  
*benignitate clarus. ad aucto-*  
*nomine patria et gñe yta-*  
*lus. honorib' palacij p̄ grad'*  
*singulos usq; ad officiorū ma-*  
*gisteriū p̄functus. rationes*  
*q̄loq; p̄ illud temp' sumarū*  
*paratū administrans in supra-*  
*dicta urbe degebat. cui' in*  
*confessione xpī cōstancā oīs*  
*p̄pls secutus boni ducis exem-*  
*p̄li. sumarū uē paratū per-*  
*martirū cōsecutus ē palmā*  
*Sed vnde sufficim' p̄pria vni'*  
*cui'q; m̄ris p̄ singulos enume-*  
*are supplicia.*

*De alijs diuersis virorū ac*  
*mulierū passionib' ca. xij.*

*Q̄vis em̄ possit uel illa*



victorie fuit. ubi et causa uir-  
tior et fides purior et virtus  
eminentior habebat. delecto  
q; lycino atq; di meoria ty-  
rannice dñationis ablata. so-  
litudine romani regni cum  
filijs solus optinuit. Tum  
uō status quide rei publice  
equabili moderatione et cen-  
sura dignissima romani no-  
minis habebat. inuicem  
barbaris metus ingens. in  
punicipalib; uō metus deu-  
cio animi maior erat. quie-  
ta oīa et tñquilla ab hostibus  
bellyq; ciuilib; leti securiq;  
cuncti mortales pacem agi-  
tabat. **E**ccliar; uō glā max-  
dibile meoratu ē. quanti re-  
ligiosi imperatoris studio ado-  
leuerit. qñtaq; ei9 cura ecclā  
erga sumptū indigentū fuit.  
**A**rdens namq; in fide dei ani-  
mus et benignū ingenium  
atq; clemens bonis operibus  
pascēbat. **I**ntantū uō pñ-  
cū rerū bonitas et tñquilli-  
tas optinebat. ut obliuio-  
nē pteritor; pareret malor;  
**E**dictis namq; frequentib; per  
omne locū ppositis nō solū  
tyrannicas aduersū xpianās  
depulerat leges uysq; ciuile  
reddiderat. vñ et priuile-  
gia plurima ecclis ac sūmos  
honores sacerdotib; detulit.  
**I**ta deo atq; hominib; carus.  
sūmā romani regni cū reli-  
gione puri tñ ecclā uirtute  
animi ac moderatione supra

omnes qui prius fuerant pro-  
curabat.  
**H**ec ecclā decimo libro eccliar;  
tūc hystorie cōtinēt cōgregato.  
**N**ecusq; nobis eusebius  
cesariensis rerū tēcla  
gestarū memoriā tradidit.  
cetera uō que usq; ad pñs tpus  
per ordine subsequuta sūt. q  
ul' in maiora lris reperim;  
ul' nū meoria attingit pñs  
religiosi pceptis et in hoc  
parentes quā poterim; bre-  
uiter addemus.  
**I**ncipiūt capla decimi libri.  
**D**e arrij heresi. **j.** **D**e co-  
nilio apud niceam con-  
gregato. **ij.** **D**e conuisione  
phi dyaletici. **ijj.** **D**e paschuo  
cōfessore. **iiij.** **D**e spiridione  
epo et mirabilib; ei9. **v.** **E**x-  
emplū fidei nicee et statutor;  
ei9. **vi.** **D**e helena matre co-  
stantini. **vij.** **D**e cruce sal-  
uatoris in ierosolimis ab he-  
lena reperta. **vij.** **D**e captiui-  
tate scunici et ecclis. **viii.**  
**D**e conuersione indorū per  
istos gesta. **x.** **D**e conuersione  
gentis hiberor; p captiua feta  
**xj.** **D**e constantia sorore con-  
stantini et pbw pēa fci in si-  
nuata. **xij.** **D**e alexandri et  
eusebi; atq; arrij cōflictū. **xij.**  
**D**e proboso arrij interitu.  
**xiiij.** **D**e athanasij epi pñcipis  
**xv.** **D**e constantij imperato-  
ris errore. **xvi.** **D**e conilio  
hereticor; apud tyriū contra  
athanasij cōgregato. **xvii.**



De exilio brachio arsenij cetis  
 q; dolis hereticorū in concilio re  
 tectis. **xviii.** De fuga et late  
 bris athanasij. **xviii.** De co  
 stans mpr. p athanasio fci co  
 stancio scripserit eūq; reddi et  
 desie iusserit. **xx.** De concilio  
 apud mediolanū habito et  
 exilio eusebij luciferi. cetorū  
 epōz catholicorū. **xxi.** De  
 arminiensī conatio. **xxii.**  
 Deliberio epō urbis rome.  
**xxiii.** De ierosolimo et alex  
 andrie epīs. **xxiii.** De pmi  
 xione apud anthiochia epōz  
**xxv.** De scismate arrianorū  
 qd̄ intres partes diuisū ē. et  
 quidā eorū eunomiano alij  
 macedoniani. alij uō perman  
 serūt arriani. **xxvi.** De fine  
 constantini et ortu iuliani.  
**xxvii.** De epīs exilio relaxa  
 tis. **xxviii.** De concilio apud  
 alexandriā scōz epōz et luci  
 fero abhys disadio. **xxviii.**  
 De hys que in eadem cōcilio  
 statuta sūt. **xxx.** De eusebio  
 et hylazio atq; eccliaū peos  
 restitūōne. **xxxj.** De strip  
 tis hylazij. **xxxii.** De perse  
 cutōib; iuliani blandis et  
 callidis. **xxxiii.** De seueria  
 ei9 erga athanasij epīm. **x**  
**xxiiii.** De fuga iulij et la  
 tebris athanasij. **xxxv.** De  
 sepulchro nūm̄ babilē. **xxx**  
**vj.** De theodoro confessorē  
 apud anthiochia. **xxxvi.**  
 De iudeorū conatib; qui a iu  
 liano decepti templū in iero

solimis aggressi sūt repa  
 re. **xxxvii.** De tremotu  
 ymbri et igni diuinitus ac  
 censū iudei ab illiatis detur  
 bant̄ inceptis. **xxxviii.** De  
 signis et virtutib; trīstas q  
 meritiū cōuersa sūt iudeorū. **xxxix.**  
 Incipit liber decimus.

**De arrij heresi capm p̄m.**  
**A**dm apud  
 alexandria  
 p̄ achilan  
 qui petro  
 martiri  
 successerūt.  
 alexander  
 sacerdotiū suscepisset. quia  
 pax nris et quies apersecu  
 tōib; erat. atq; eccliaū gla  
 confessorū meritis gaudebat.  
 prosperitas rerū nraz domes  
 tica contenōne turbat̄. Et  
 em̄ pbr quidē apud alexan  
 dria arrius nomē vir sp̄e  
 et forma magis qm̄ virtute  
 religiosus. sed gl̄e laudisq; et  
 nouitatis improbe cupidus.  
 praua quedā deside xpī pferre.  
 et que antea in questione nūq;  
 uenerūt cepit abscondere ac se  
 parare ab illa etna et ineffa  
 bili dei p̄is substantia ul' na  
 tura filij conabat̄. Que res  
 plurimos iecilia cōturbabat.  
 Sed cū alexander ep̄s natu  
 ra lenis et quietus assiduus  
 cōmōitōib; arriū cuperet  
 aprauo incepto et asserciōib;  
 impijs reuocare. nec tñ res  
 experientia procedet q; plerūq;



substantia dicitur esse. a' conuer-  
 tibilem a' mutabilem filium di-  
 hos anathematizat catholica  
 et apostolica ecclesia. **¶** Statuunt  
 propter obseruandum esse in ecclesiis.  
 ne quis ex hijs qui semetipsos  
 in pacia libidinis exacerant ve-  
 niret ad clerum. **¶** Et ne quis nu-  
 per assumptus exuita uel conuer-  
 satione gentili accepto baptis-  
 mo antequam causa examine  
 delectus fiat. **¶** Et ut ne quis  
 episcopus ceterosque clericos cum ex-  
 traneis mulieribus habuerit  
 propter cum matrem uel sororem uel thura  
 uel si que sunt huiusmodi neces-  
 saria personae. **¶** Et ut episcopus  
 si fieri potest a totius provinciae  
 episcopis ordinetur. **¶** Si hoc difficile  
 est. certe non minus a tribus  
 ita tamen ut metropolitani  
 episcopi maxime. uel provincia uel  
 auctoritas habeat. absque  
 quo ordinatione uerita esse  
 uoluerunt. **¶** Et neque alius  
 episcopus ecclesia expulerit siue de-  
 ricum siue laycum suscipiat alius.  
 Sane ne hoc aut iracundia  
 aliqua aut contentione ut  
 fieri solet iniuste factum uene-  
 diu non haberet. decernunt  
 per singulos annos singulis  
 quibusque provinciis sedis ab  
 omnibus episcopis provincialibus  
 concilia agi debere. et de huius-  
 modi negotiis iudicari ut  
 si forte de ab uno inique ali-  
 quid gestum est acerbis emendet.  
 si recte ut ab omnibus confir-  
 metur. **¶** Et ut apud alexan-

driam uel in urbe roma ve-  
 tusta consuetudo seruetur. ut uel  
 ille egypti uel hic suburbie ca-  
 riarum ecclesiarum solitudine ge-  
 rat. **¶** Et ut si forte in ordina-  
 do episcopo duo uel tres paliqua  
 contentione dissensent. reliquorum  
 auctoritas et papae metro-  
 politani cum ceteris firmior ha-  
 beat. **¶** Et ut episcopo ierosolimo  
 cum antiquitus tradito hono-  
 ris prerogatiua seruetur. manente  
 nichilominus et metropolitani  
 ipsius provinciae dignitate. **¶**  
**¶** Et catholicos qui apud nos  
 nouitiam sunt. si forte penite-  
 tes ad ecclesiam conuertantur co-  
 fessos. ecclesiastica dogmata deri-  
 cos in ordine quidem suscipi  
 debere. sed ordinatione data. Sa-  
 ne si episcopus ipse ueniat ad episcopum  
 uel debere illum in presbiterorum loco  
 sedere. et episcopi uero nomine manere  
 apud illum solum qui catholicam  
 semper tenuit fidem nisi sua  
 uoluntate ipse cum tali nomine hono-  
 rare uoluerit. uel si placuerit  
 ut querat ei episcopi locum vacante.  
**¶** hoc sit in ipsius potestate. **¶** Et  
 ne in una ciuitate duo sint  
 episcopi. **¶** Et si qui forte in dyacretis  
 ad sacerdotium prouecti. primo  
 dum uel ipsi aliquid de se crimino-  
 si confessi sunt. uel ab alijs reuicti  
 ut abiciantur. **¶** Sed et si qui ex  
 hijs qui lapsi sunt et per igno-  
 rantiam forte ordinati recogni-  
 ti ut abiciantur. **¶** Et si qui ab-  
 que tormentis in persecutionibus lap-  
 si sunt. et extorcedi agunt prius

quibus annos  
 minus facit  
 per hoc fidel  
 uigant. et  
 prout. **¶**  
 dicitur milia  
 crucis adhi  
 credam a  
 et per ea su  
 de prius e  
 testate ep  
 tem si cor  
 tenta pmi  
 no qui in  
 tibi de cer  
 debere di  
 accepta e  
 erit. deb  
 ta compl  
 dem ep  
 thetium  
 statuerit  
 cathari  
 tos p'e  
 ne deci  
 maior  
 siue ep  
 ricus. **¶**  
 qui der  
 existen  
 gat et  
 desias  
 dicitur. **¶**  
 ad ali  
 in sua e  
 absque  
 perime  
 aus au  
 frumer  
 qd solet



gothorū p̄trac̄as irrupcōne  
et necē ualentis p̄ncipis **xij.**  
**At** gratian⁹ imp̄r theodosiū  
regm̄ participem cōstituerit  
et p̄ multa religiosē ac fortit⁹  
gesta maximū tyrannū nisi  
dys succubuerit **xiiij.** **De**  
beniuoli magistri memoria  
fidei constantia **xv.** **De** va  
lentimano puero atq; m̄re ei⁹  
iustina ut heresim arianā de  
fendens ecclias perturbare co  
nata sit **xvi.** **At** theodosius  
necem gratiani ultis demaxi  
mo triūphauerit **xvii.** **De**  
theodosio cōmissō in thessalom  
censēs et p̄mā ei⁹ publice apd  
sacerdotes gesta **xviii.** **De** re  
stitutōib⁹ eccliarū que p̄p̄m i  
oriente catholicas restitute sūt  
**xix.** **De** apollinare et he  
resi eius **xx.** **De** ep̄oz successi  
ōib⁹ perorientē **xxi.** **De** pa  
ganorū motib⁹ apud alexandriā  
**xxii.** **De** situ templi serapis  
et deuersione ei⁹ **xxiii.** **De**  
fraudib⁹ que in templis paga  
norū detecte sūt **xxiiii.** **De**  
saturni sacerdote tyranno tici⁹  
pene alexandrie adultero **xxv.**  
**De** canopi interitu et initio  
**xxvi.** **De** ecclis et martiris  
que in ydolorū locis constructe  
sūt **xxvii.** **De** ioh̄is sepul  
chro violato et reliquijs a  
pud alexandriā cōseruatis  
**xxviii.** **De** toracib⁹ sempis  
apud alexandriā abrasis et  
signo xpi in loco eorū reddito  
**xxix.** **At** mensura aque

in flum̄is quā poethm̄ uo  
cant ad ecclias deferat **xxx.**  
**De** ualentimani uirtutis i  
teritu et ortu eugenij **xxxi.**  
**De** responsis ioh̄anis mona  
chi **xxxii.** **De** apparatu bel  
li aduersus eugenij theodosij  
et de uictoria ei⁹ oracōib⁹ ma  
gis qm̄ litute parata **xxxiii.**  
**De** fine theodosij p̄ uictoria et  
archadio atq; honorio liberis  
ei⁹ atq; heredib⁹ regm̄ **xxxiiii.**  
**Incipit liber vndecimus**  
**De** ortu et religiosa mente  
p̄ncipis iouiniani et de fine ei⁹ cā

**D**icit p̄m  
iuliani  
necem  
tandem  
ciuile no  
bis ioui  
niani re  
paratur  
imperij.

Is namq; sub vno eodēq; tpe  
impator et confessor et male  
illati extitit depulsor erroris.  
Nam cū i procinctu eēt exa  
tus ut vigeret barbaros. et  
doctores nri derebus sumis  
consiliū trahentes iouiniano  
calculū darent. Cūq; asphen  
sus adsuscipenda imperij tra  
heret insignia. ad exercitum  
iuliani sacrilegio profanatu  
de proclamasse. nō se posse im  
pe rare eis q; eēt xpianus. Cū  
omēs pari eademq; uoce respon  
disse phibent. et nos xpianū  
sum⁹. n̄ prius quā hac uoce



papue bacturius vir fide pie-  
tate. uirtute animi et corpis  
insignis et qui comes ee et so-  
cius theodosij mereret. primos  
quosq; tanto telis gladio ster-  
nit agmina hostiu confecta et  
constipata prumpit. it. pmi-  
lia ruenau adipm tyrannu.  
ruptis agminib9 et acerua-  
tim suis stragib9 agit. Vix  
fortasse ab impis credant-  
que gesta sunt. Et em com-  
pertum est q p9 illa impa-  
toris ptem qua deo fuderat.  
uentus ita uehemens exor-  
tus est. ut tela hostiu in eos  
qui iecerant retorqueret. Cu-  
q; magna vi persistente uento.  
ome iaculu missu ab hostib9  
frustraret. facto aduersarioz  
animo seu potius diuinitus  
repulso. arbogaste dux. ne-  
quit qua deo aduerso fortit-  
faciente. eugenius ante pe-  
des theodosij vinctis p9 ter-  
gum manib9 adducit. ibiq;  
uite eius et certaminis fi-  
nis fuit. Tu uero religio-  
so pncipi gloriosior victoria.  
defensantis opinioib9 pa-  
ganoru. qua detyranni inte-  
ritu fuit. quibus spes sua  
vana et falsa diuinao. no-  
minus i interitu contulit  
pene. qua pudoris seruauit  
inuita. De fine theodosij p9  
victoria et archadio atq; ho-  
norio liberis eius atq; here-  
dibus regni ca. xxxiii.

Omni p9 hec ut futu-  
ruu prescius impator:  
disponende rei publice solli-  
citudine stringeret. adorien-  
tem protinus mittit. ubi uen-  
turus ad bellu tuta liberos  
custodia comendaret. ibiq;  
archadiu augustu regnum  
sibi dudum traditu seruare  
pcepit. honoriu uo pari dig-  
nacione pditum. ad occidentis  
imperiu uenire ocus iubet.  
Quo suscepto et paternis  
osculis amplexib9q; construc-  
to. traditis occidentalis regni  
gubernaculis. ipe romano  
imperio per annos decem et  
septem feliciter gubernato.  
ad meliora migravit. cum  
pyssimis pncipibus percep-  
turus premia meritorum. et  
Explicit hystoria eccliasica

Eusebius cesariensis qui  
hanc hystoria compilauit. Ari-  
anus fuit. ieronim9 in epla  
ad pamachiu et marcellam  
testat. Et infra li. x. c. 4.  
in fine et c. 13. ista capita de  
Eusebio Arianis et de i. loqui.

Conscripta e hec pns hysto-  
ria in monasterio sc. magni  
in fauab9 sub regimine ven-  
pris ac dñi iohannis cogno-  
mento hessen. pñt pñti mo-  
nasterij abbatis per fñm  
conradu merden Subano  
dñice incarnationis dñi. 1262.  
feria sexta an inuocauit.







